

Ypke Huisman woe de peenje fan **UBBO EMMIUS /as DYKEN berne yn Greetsiel** noch efkes foar it fuotljocht bringe.

It is wiswier in prachtstik. Frijbliwend. Oant 1-9-2014 noch 75,- euro. Dêrnei 89,-.
Googljje mar ris op Peter Goetz Guettler - Dresden. In medailleur mei in oeuvrepriis.

Dus dat dogge wy fan de **Fryske Rie!** De tekst jout ek in moai oersjoch fan it libben fan Ubbo.

RCK , mei tank oan JD.

PENNING T.G.V. 400-JARIG RECTORAAT VAN UBBO EMMIUS 1614-2014

Dit jaar is het 400 jaar geleden dat Ubbo Emmius door de Staten van Stad en Lande tot eerste rector van de Groninger Academie, de latere Rijksuniversiteit Groningen, werd benoemd. Ubbo Emmius werd als Ubbo Dyken in het Oostfriesse Greetsiel geboren.

Ubbo bezocht de Latijnse school in Emden, daarna het "Gymnasium Illustre" in Bremen en tenslotte de Latijnse school in Norden. Hij studeerde in 1569 af aan de universiteit van de Hanzestad Rostock. Na zijn studie reisde hij door Europa en deed onder meer Heidelberg, Freiburg (Bresgau) en Bazel aan. Hij ging tenslotte in Genève theologie studeren. Dat was in een tijdsgewricht waarin er binnen het protestantisme een hevige stammenstrijd tussen Calvinisten en Lutheranen woedde. Emmius koos voor het Calvinistische standpunt.

In 1579 werd hij rector van de Latijnse school van Norden, in Oost-Friesland, waar hij zelf nog leerling was geweest. In 1587 werd Ubbo uit zijn functie ontheven omdat de Lutherse Oostfriesse hoofdelingen zijn Calvinistische opvattingen niet langer duldden. Hij aanvaardde hierna het rectoraat van de Latijnse school van Leer. Hier bleef hij tot 1595. Ondertussen was de stad Groningen van het Spaanse juk bevrijd. Ubbo Emmius werd daarop rector van de Latijnse school in Groningen.

In 1614 werd in Groningen de Academie geopend. Emmius had zich altijd een groot voorstander van een universiteit voor alle Friezen getoond en werd door de Staten van Stad en Lande (de provincienaam van het huidige Groningen tot aan de vorming van het Koninkrijk der Nederlanden) in Groningen benoemd tot eerste rector van de Groninger Academie. Tevens doceerde hij Grieks en Geschiedenis. Saillant detail is overigens dat er op dat moment al een universiteit in Franeker – gesticht in 1585, na Leiden de tweede universiteit van de Nederlanden – toch ook bepaald niet buiten Friesland gelegen.

Zijn belangstelling voor geschiedenis mondde uit in de productie van een lijvig, bijna encyclopedisch magnum opus over de geschiedenis van Friesland. Een groot deel van zijn leven heeft hij gewijd aan het schrijven het Rerum Frisicarum Historia in zestig delen. In 1596 verscheen het eerste deel; in 1616 werd het in zijn geheel uitgegeven. Let wel: het gaat hier om de geschiedenis van het gehele groot-Friese territorium van Holland tot aan en over de Weser en Noord-Friesland in Sleeswijk-Holstein, gelegen tegen de Deense grens.

Emmius is twee keer getrouwd geweest en kreeg een zoon en een dochter. Hij overleed in 1625. Zijn naam komen we nog regelmatig tegen in straatnamen en ook als schoolnaam.

De jubileumpenning 1614-2014

De penning wil tenminste recht doen aan twee kwaliteiten van Ubbo Emmius. Ten eerste aan het jubileum van diens eerste rectoraat van de Groninger universiteit (aan de voorzijde). Ten tweede aan het unieke belang van zijn levenswerk (aan de achterzijde).

Avers

De medaille toont **avers afkomstig uit** een bestaand medaillon een afbeelding van Ubbo Emmius met in diens handen een wereldbol benevens een boekenrol, links afgebeeld. Rechts binnen de rand wordt gerefereerd aan het jubileum 1614-2014, alsmede aan geboorteplaats en jaar en jaar en plaats van overlijden van de stichter. In Latijn **PRIMUS ACADEMIAE RECTOR** (eerste rector van de academie). De randteksten bevatten ten eerste de lijfspreuk van de rector:

VERBUM DOMINI LUCERNA PEDIBUS NOSTRIS (het woord des Heren verlicht onze voeten/schreden) en

RERUM FRISICARUM HISTORIAE AUCTOR (auteur van de Friese geschiedenis)

Revers

Revers wordt gestileerd een geografie getoond van de vroegere Friese Zeelanden getoond gescheiden door de rivieren en wateren Reker, het Vlie (na de Grote Vloed: Zuiderzee), de Boorn, de Lauwers, de Hunze, de Fivel, de Eems en de Weser met daarbinnen emblemata van historisch belangrijke steden Medemblik, Stavoren, Leeuwarden, Dokkum, Appingedam, Emden en Greetsiel. In miniplaquette tevens een miniplaquette een schets van de universiteit van Franeker ingebracht om aan de historische werkelijkheid geen onrecht aan te doen. Het formaat en materiaal is gelijk aan dat van de penning ter gelegenheid van het 60-jarig bestaan van de NKG.

Het kopschrift EALA FRYA FRESENA is een spreuk groet of die refereert aan de Friese vrijheid. Vanaf de zon die het al beschijnt lopen zeven lijnen die onder de emblemata worden doorkruist door pompe- of leliebladeren, die de voormalige Zeven Friese Zeelanden symboliseren. Deze vindt men terug in de Friese vlag. **MARE FRISICUM** is een verwijzing naar de naam die de Romeinen aan de huidige Noordzee gaven: Friese Zee.

De medailleur is wederom **Peter Götz Güttler**. Gezien zijn voortreffelijke ontwerpen van de penningen voor de Ostfriesischer Muenzverein en de Numismantische Kring Groningen vond ik het een eer hem wederom te kunnen strikken voor een nieuwe opdracht. Na de publicatie van een turf van een overzichtswerk door de Deutsche Gesellschaft für Medaillenkunst is het aantal opdrachten explosief gestegen. Hij vervaardigt gemiddeld één nieuwe penning of plaquette per week. Dat is ook de reden waarom het afleveren van de penning zo lang heeft geduurd. In mei 2013 heb ik reeds met hem de penning in grote lijnen voorbesproken.

Het eerste exemplaar (zal) *is* (RCK) eind mei aan de huidige rector, prof. dr. Sterken van de RUG (worden) aangeboden. Het proefstuk zal worden geschonken aan het Groninger Museum ten behoeve van de numismatische collectie. Natuurlijk via de conservator, dr. Egge Knol.

De prijs van de penning zal 75,- euro bedragen. Eerder heb ik een lager bedrag genoemd. Om belastingtechnische redenen kan ik mijn eerdere voornemen helaas niet gestand doen.

Ypke Huisman